

ПВНЗ УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

**Факультет управління та бізнес-аналітики
Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ**

ОБОВ'ЯЗКОВА ДИСЦИПЛІНА

Освітньо-професійна програми першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Розробник: Полюк. М.І.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності імені академіка УАН Зіновія Маніва
Протокол № 1 від «30» серпня 2018 р.

Завідувач кафедри
підприємництва, торгівлі та
біржової діяльності імені
академіка УАН Зіновія Маніва,
кандидат економічних наук,
 Б. С. Бринзей

«30» серпня 2018 року

м. Івано-Франківськ - 2018

ВСТУП

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів системи знань з теорії і практики організації праці, як майбутніх фахівців.

Основне **завдання** полягає у вивченні теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів організації праці, а також, формування навичок і вмінь самостійно розробляти й обґрунтовувати заходи щодо вдосконалення організації праці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність понять "організації праці" і "наукова організація праці";
- зміст (основні напрямки) організації;
- мету, завдання, принципи організації праці, їх сутність та обумовленість економічними законами;
- методологічні основи організації праці;
- систему показників та методи визначення економічної ефективності заходів щодо вдосконалення організації праці;
- сутність соціальної ефективності організації праці;
- взаємозв'язок між економічною і соціальною ефективністю вдосконалення організації праці;
- основи аналізу і раціоналізації трудових процесів;
- методи дослідження та проектування раціональних трудових рухів.
- способи дослідження та проектування раціональних методів і прийомів праці;
- вплив раціоналізації трудових процесів на якість продукції, продуктивність праці, прибутковість, рентабельність підприємства;
- вітчизняні та зарубіжні системи мікроелементних нормативів, як основи раціоналізації трудових процесів;
- зміст роботи з організації робочих місць;
- класифікацію робочих місць та особливості їх організації;
- вимоги наукової організації праці,
- функції обслуговування робочих місць
- умови праці, чинники які їх формують та елементи умов праці;
- основні напрямки поліпшення умов праці на виробництві;
- режими праці та відпочинку, їх основні типи, сутність та їх значення для підвищення ефективності праці;
- методологічні основи проектування раціональних режимів праці та відпочинку;
- правові та нормативні документи, що регулюють режими праці та відпочинку;
- шляхи та методи зміцнення дисципліни праці;
- місце організації праці в формуванні високої дисципліни праці та творчої активності працівників;

- мотиваційний моніторинг як умову ефективного впливу на поведінку персоналу;
- особливості організації праці керівників, фахівців, професіоналів;
- систему управління організацією праці на підприємстві;
- кваліфікаційні вимоги до спеціаліста з організації праці;
- історію становлення та розвитку організації праці в Україні, за рубежем;

вміти:

- проводити аналіз і проектувати раціональний трудовий процес;
- розробляти карту організації трудового процесу на робочому місці;
- проектувати раціональні форми технологічного, функціонального поділу праці на підприємстві;
- проектувати суміщення професій, функцій;
- розробляти проект заходів щодо зниження монотонності і змістовності праці;
- давати оцінку існуючим формам поділу і кооперації праці, визначати їх ефективність;
- спланувати робоче місце відповідно до вимог наукової організації праці;
- обґрунтувати вибір робочої зони залежно від змісту виконуваної роботи;
- розробити проект заходів щодо зміцнення дисципліни праці, підвищення творчої активності працюючих;
- проводити комплексний аналіз організації праці на підприємстві з застосуванням персональних комп'ютерів;
- проводити комплексне проектування організації праці з використанням типових організаційних рішень, систем автоматизованого контролю та персональних комп'ютерів;

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу			
		денна форма навчання		заочна форма навчання	
Кількість кредитів: 5	Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»	Нормативна			
Модулів: 1	Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	Рік підготовки:			
Змістових модулів: 2		3-й			
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: реферат, есе		Семестр:			
Загальна кількість годин: 90		5-й			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента –	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції:			
		26 год.			
		Семінарські:			
		26 год.			
		Лабораторні:			
		Самостійна робота:			
		Індивідуальні завдання:			
Вид контролю:					
		Екз.	Зал.	Екз.	Зал.
		+			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 34 : 66

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Суть та теоретичні основи організації праці**Тема 1. Сутність, зміст та завдання організації праці**

Праця як економічна категорія, її економічне і соціальне значення. Поняття характер, зміст праці.

Основні елементи процесу праці та їх роль у виробництві матеріальних благ.

Праця як об'єкт організації. Суть понять “організація праці” і “ наукова організація праці”. Організація праці як явище, наука, сфера практичної і професійної діяльності, навчальна дисципліна.

Зміст (основні напрямки) організації праці. Принципи організації праці, їх сутність та обумовленість економічними законами. Мета, завдання організації праці.

Методологічні основи організації праці.

Нормативна база організації праці. правове й інформаційне забезпечення організації праці.

Основні напрямки вдосконалення і розвитку організації праці.

Завдання організації праці на сучасному етапі.

Тема 2. Становлення та розвиток наукової організації праці

Об'єктивні передумови виникнення тейлоризму як системи знань і практичних методів організації праці. Зміст і значення в розвитку організації праці системи Ф.Тейлора.

Розвиток системної наукової організації праці послідовниками Тейлора: Емерсоном, Файодем, сутність досліджень Ф. іл. Гілбертів Фордизм як напрямок організації праці.

Основні етапи, досягнення, прорахунки в розвитку теорії і практики організації праці в Україні.

Центральний інститут праці та його роль в розвитку організації праці внесок Гастева О.К. в науку в практику організація праці. Зміст робіт і значення першої і другої Всеросійської конференції з організації праці.

Сучасні проблеми організації праці в Україні. Зарубіжний досвід організації праці, сучасні форми, тенденції розвитку.

Теорії людського фактору і організація праці сьогодні.

Тема 3. Економічна і соціальна ефективність вдосконалення організації праці

Поняття економічної та соціальної ефективності праці.

Система показників економічної ефективності вдосконалення праці та методика їх розрахунку.

Соціальна ефективність вдосконалення організації праці; висока працездатність людини в процесі праці, професійне зростання, формування конкурентноспроможного працівника на ринку праці, стабілізація кадрового складу і ін.

Взаємозв'язок між економічною і соціальною ефективністю вдосконалення організації праці.

Вплив удосконалення організації праці на ефективність економічної діяльності підприємства.

Тема 4. Трудовий процес, його складові, методи дослідження та основи раціоналізації

Виробничий процес: сутність, класифікація та складові.

Технологічний процес: сутність та вимоги до проектування технологічних процесів.

Трудовий процес як невід'ємна складова виробничого процесу. Класифікація трудових процесів та особливості їх організації. Структура трудового процесу.

Виробнича операція: поняття, характерні ознаки, класифікація виробничих операцій. Структура виробничої операції. Аналіз виробничих операцій: методи та технічні засоби їх вивчення. Проектування трудових операцій. Поопераційні карти: зміст, мета їх розробки.

Трудові рухи: класифікація трудових рухів. Мета, методи дослідження трудових рухів. Основні принципи проектування раціональних трудових рухів.

Методи праці: поняття, значення в організації трудового процесу. Дослідження методів та проектування раціональних методів і прийомів праці. Впровадження передових прийомів і методів праці.

Вітчизняні та зарубіжні системи мікроелементних нормативів, їх сутність та сфера застосування.

Проектування раціональних трудових процесів: етапи раціоналізації, їх зміст. Підготовка до дослідження трудового процесу: вибір об'єкту дослідження, способу проведення і технічних засобів.

Застосування кінозйомки.

Вимоги наукової організації праці до проектування трудових процесів. Дизайн, ергономіка в трудовому процесі.

Впровадження раціональних трудових процесів.

Карти організації трудових процесів, їх зміст та призначення.

Тема 5. Поділ і кооперація праці

Сутність і соціально-економічне значення процесів суспільного поділу і кооперації праці, їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Поділ праці на підприємстві: технологічний, функціональний та кваліфікаційний.

Форми і значення кооперації праці на підприємстві.

Суміщення функцій, професій: сутність, умови введення та соціально-економічне значення. Проектування та впровадження суміщення.

Аналіз, визначення рівня поділу і кооперації праці на підприємстві. Межа поділу праці. Кількісна оцінка рівня поділу і кооперації праці.

Проектування і впровадження нових раціональних форм поділу і кооперації праці. Чинники, що впливають на вибір форм поділу і кооперації праці.

Показники ефективності поділу і кооперації праці.

Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць

Поняття робочого місця, робочої зони.

Класифікація робочих місць та особливості їх організації.

Спеціалізація робочих місць.

Обладнання на робочому місці. Вимоги до обладнання.

Оснащення робочого місця. Технологічне і організаційне оснащення робочих місць. Вимоги до оснащення робочих місць. Основні напрямки аналізу оснащення на робочому місці.

План робочого місця зовнішній і внутрішній.

Основні правила проектування зовнішнього плану робочого місця. Вимоги до внутрішнього плану робочого місця. Робоча поза, вибір робочої пози.

Мікро класифікація робочої зони.

Обслуговування робочих місць. Функції обслуговування робочих місць на промисловому підприємстві та їх зміст. Форми обслуговування робочих місць та їх зміст. Чинники, що впливають на вибір форм обслуговування. Системи обслуговування робочих місць, їх сутність.

Основні принципи проектування організації обслуговування робочих місць.

Карти організації праці на робочому місці, їх зміст та призначення.

Типові проекти організації робочих місць, їх структура, зміст та ефективність застосування.

Тема 7. Атестація робочих місць

Сутність атестації робочих місць. Зміст роботи з проведення атестації робочих місць.

Облік робочих місць, мета та завдання обліку.

Атестація робочих місць: мета та завдання.

Аналіз і оцінка технологічного рівня робочого місця.

Аналіз і оцінка організаційного рівня робочого місця.

Раціоналізація робочих місць за результатами атестації. Матеріальне стимулювання персоналу за ефективне проведення атестації і раціоналізації робочих місць.

Нормативні документи щодо проведення атестації і раціоналізації робочих місць.

Соціально-економічна ефективність заходів щодо вдосконалення (раціоналізації) робочих місць.

Тема 8. Умови праці

Поняття умов праці. Чинники, які формують умови праці. Класифікація умов праці.

Елементи умов праці, їх сутність та напрямки поліпшення. Санітарно – гігієнічні елементи умов праці, їх сутність. Психофізіологічні елементи умов праці їх сутність.

Психологічний клімат трудового колективу, як складова умов праці. Значення організації праці в формуванні психологічного клімату.

Естетика на виробництві.

Оцінка умов праці. Визначення коефіцієнта умов праці за санітарно-гігієнічними елементами. Оцінка умов праці на робочому місці на основі визначення важкості праці.

Атестація робочих місць за умовами праці: порядок проведення та мета.

Гігієнічна класифікація праці. Гігієнічні нормативи.

Карта умов праці на робочому місці, їх зміст та призначення.

Основні напрямки поліпшення умов праці на виробництві.

Визначення економічної та соціальної ефективності заходів щодо поліпшення умов праці.

Державна статистична звітність з стану умов праці на підприємстві та її зміст.

Тема 9. Режим праці та відпочинку

Режим праці та відпочинку, їх основні типи, сутність та значення для підвищення ефективності праці.

Критерії ефективності режимів праці та відпочинку.

Працездатність людини: роль організації праці в підвищенні працездатності працівників.

Змінний режим праці та відпочинку, сутність та особливості проектування.

Тижневі режими праці і відпочинку: їх сутність вимоги до проектування та основні напрямки їх раціоналізації. Графіки змінності, особливості їх побудови в різних типах виробництва.

Кімнати психофізіологічного розвантаження.

Режими праці і відпочинку протягом місяця року.

Нестандартні режими праці і відпочинку, їх сутність та сфера застосування режими неповного робочого часу.

Гнучкі режими праці, їх сутність, умови застосування та ефективність.

Завдання організації праці в проектуванні і впровадженні раціональних режимів праці та відпочинку.

Правові та нормативні документи, що регулюють режими праці та відпочинку на підприємстві.

Змістовий модуль 2. Організація праці на підприємствах

Тема 10. Колективні форми організації праці

Сутність колективної форми організації праці.

Соціально-економічне значення колективної форми організації праці. Соціально-психологічні аспекти колективної організації праці.

Виробнича бригада як основна форма колективної праці. Технологічні організаційні та економічні передумови створення бригад. Види бригад, особливості їх організації. Організація праці в бригадах: обґрунтування чисельності та професійного складу бригади, керівництво бригадою права і обов'язки бригадира планування роботи формування та розподіл доходу бригади.

Ефективність діяльності виробничих бригад.

Особливості організації праці на конвеєрі.

Тема 11. Дисципліна та мотивація праці

Дисципліна праці. Трудова дисципліна. Технологічна дисципліна. Виробнича дисципліна.

Чинники, які формують трудову дисципліну. Дисципліна праці і її роль в організації трудових процесів.

Розвиток творчої ініціативи персоналу. Шляхи зміцнення дисципліни праці, місце організації праці. Методи зміцнення дисципліни праці.

Колективний договір і його роль в зміцненні дисципліни праці.

Мотиви і мотивація. Мотив як компонент трудової діяльності.

Мотивація персоналу як складова організації праці. Складові мотивації трудової діяльності. Матеріальна, трудова і статусна мотивація персоналу. Трудова мотивація як чинник підвищення ефективності праці.

Сучасні форми і методи матеріального стимулювання персоналу. Методи нематеріальної мотивації трудової діяльності.

Мотиваційний моніторинг як умова ефективного впливу на поведінку персоналу. Зарубіжний досвід мотивації трудової діяльності.

Тема 12. Організація професійної підготовки робітничих кадрів.

Профорієнтація і профвідбір. Суть і завдання професійної орієнтації в ринкових умовах.

Складові профорієнтації та їх сутність.

Професійний відбір: сутність, типи і види професійного відбору.

Адаптація працівника: суть, методи, значення.

Завдання організації праці щодо професійної орієнтації і адаптації.

Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників як нормативний документ організації професійної підготовки.

Підготовка робітничих кадрів в системі професійної – технічної освіти. Зміст професійно-технічної освіти і завдання виробничого навчання. Завдання професійно-технічної освіти, ступені і види підготовки робітничих кадрів. Система професійно-технічної освіти в Україні та напрямки її реформування.

Методи виробничого навчання та їх оцінка.

Підготовка робітничих кадрів на виробництві: форми, методи. Перепідготовка і навчання робітників другим професіям.

Організація підвищення кваліфікації робітників.

Зарубіжний досвід підготовки кваліфікованих робітничих кадрів.

Тема 13. Організація праці управлінського персоналу

Суть організації праці управлінського персоналу. Особливості управлінської праці.

Поділ і кооперація праці управлінського персоналу. Види поділу праці. Види кооперації праці управлінського персоналу.

Організація та планування робочого місця керівника. Суть поняття «Робоче місце керівника». Вимоги до робочого місця керівника. Зони робочого місця керівника.

Використання технічних засобів управління.

Тема 14. Управління організацією праці на підприємстві.

Функціональні підрозділи підприємства, які задіяні у вдосконаленні організації праці, їх завдання.

Комплексний аналіз організації праці. Мета. Методи аналізу вивчення і оцінки стану організації праці: візуальні, статистичні, графоаналітичні, техніко-економічні, соціологічні. Якість організації праці як основа і характеристика її прогресивності.

Використання результатів аналізу організації праці для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Кадрове забезпечення організації праці: сутність і зміст кадрової політики підприємства в умовах ринкової економіки.

Підготовка спеціалістів з економіки, організації і нормування праці, лінійних керівників, технологів, їх роль у підвищенні рівня організації праці.

Роль майстра і бригадира в удосконаленні організації праці. Участь профспілок в поліпшенні організації праці. Державна статистична звітність з кадрового забезпечення підприємства.

Комплексне проектування організації праці: проектування технологічних процесів, обладнання, будівель, споруд з урахуванням вимог наукової організації праці, ергономіки, техніки безпеки. Типові організаційні рішення, зміст основних розділів.

Використання систем автоматизованого проектування і персональних комп'ютерів для проектування і вдосконалення організації праці.

Планування організаційно-технічного розвитку виробництва, вдосконалення організації праці.

Системний підхід до організації праці на всіх рівнях виробництва, його суть і значення .

Впровадження і стимулювання заходів щодо вдосконалення організації праці.

Управління організацією праці на державному рівні.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	с	інд	с.р.		л	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I										
Суть та теоретичні основи організації праці										
Тема 1. Організація праці: сутність, зміст, мета і завдання.	8	2	2	-	4					
Тема 2. Становлення і розвиток організації праці.	8	2	2	-	4					
Тема 3. Економічна і соціальна ефективність удосконалення організації праці.	8	2	2	-	4					
Тема 4. Трудовий процес, методи дослідження та основи раціоналізації.	8	2	2	-	4					
Тема 5. Поділ і кооперування праці на підприємстві.	8	2	2	-	4					
Тема 6. Організація і обслуговування робочих місць	8	2	2	-	4					
Тема 7. Атестація робочих місць. Умови праці	8	2	2	-	4					
Тема 8. Режими праці та відпочинку.	8	2	2	-	4					
Разом за змістовим модулем 1	74	18	18	0	38					
Разом за модулем 1	74	18	18	0	38					
Модуль 2										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II										
Організація праці на підприємствах										
Тема 9. Колективні форми організації праці.	10	2	2	-	6					
Тема 10. Дисципліна і мотивація праці.	10	2	2	-	6					
Тема 11. Організація професійної підготовки робітничих кадрів.	8	2	2	-	4					
Тема 12. Організація праці управлінського персоналу	8	2	2	-	4					

Тема 13. Управління організацією праці на підприємстві.	10	2	2	-	6					
Разом за змістовим модулем 2	46	10	10	0	26					
Разом за модулем 2	46	10	10	0	26					
Екзамен	30									
Усього годин	150	26	26	0	64					

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, у процесі викладання навчальної дисципліни передбачено: лекції, семінарські заняття в аудиторіях, семінари-дискусії, мозкові атаки, метод проектної роботи, участь в конференції, індивідуальна самостійна робота кейс-методом, виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

Діагностика результатів навчання здійснюється шляхом опитування на семінарських заняттях, поточне тестування, оцінка за самостійну роботу, оцінювання заліку та екзамену.

Самостійна робота студента полягає в опрацюванні теоретичних основ дисципліни та прослуханого лекційного матеріалу; вивченні тем і питань, що передбачені для самостійного опрацювання; підготовці до виступу на семінарському занятті; письмовому оформленні задач, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру; підготовці кейсів і їх презентації; підготовці тез на науково-практичній конференції; систематизації вивченого матеріалу курсу перед екзаменом.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Загалом поточне оцінювання студентів на заняттях здійснюється за чотирьох бальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС.

Шкала оцінювання знань студентів за ЄКТС

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
55-64 бали	3 «задовільно»	D
50-54 бали	3 «достатньо»	E
35-49 балів	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

1. Балабанова Л. В. Організація праці менеджера [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К. : «Професіонал», 2007. — 416 с.
2. Боброва О. Г. Організація і стимулювання праці [Текст] : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / О. Г. Боброва. — у 2 ч. — Ч. 2. — К. : КНЕУ, 2004. — 145 с.
3. Виноградський М. Д. Організація праці менеджера [Текст] : навч. посіб. / М. Д. Виноградський, О. М. Шканова. — К. : «Кондор», 2002. — 518 с.
4. Вольвач І. Ю. Основи наукової організації праці [Текст] : навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. / І. Ю. Вольвач. — Х. : ХНТУ, 2009. — 174 с.
5. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : за станом на 08 квіт. 2012 р. / Верховна Рада України. — Офіц. сайт. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Данюк В. М. Організація праці менеджера [Текст] : навч. посіб. / В. М. Данюк. — К. : КНЕУ, 2006. — 272 с.
7. Доброзорова О. В. Організація праці менеджера [Текст] : навч. посіб. / О. В. Доброзорова, І. В. Осадчук. — К. : «Кондор», 2009. — 548 с.
8. Дячун О. В. Організація, нормування та оплата праці [Текст] : навч. посіб. / О. В. Дячун. — Львів : «Афіша», 2001. — 241 с.
9. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : за станом на 13 трав. 2011 р. / Верховна Рада УРСР. — Офіц. сайт. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>.

10. Медвецький О. О. Організація і стимулювання праці [Текст] : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / О. О. Медвецький. — К. : КНЕУ, 2002. — 180 с.
11. Нестерчук В. П. Організація та мотивація праці [Текст] : навч. посіб. / В. П. Нестерчук. — К. : ЄУФІСМБ, 2005. — 88 с.
12. Про колективні договори і угоди [Електронний ресурс] : Закон України : від 01 лип. 1993 р. : № 3356-ХІІ / Верховна Рада України. — Офіц. сайт. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=3356-12>.
13. Про оплату праці [Електронний ресурс] : Закон України : від 24 берез. 1995 р. : № 108/95-ВР / Верховна Рада України. — Офіц. сайт. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
14. Скібіцька Л. І. Організація праці менеджера [Текст] : навч. посіб. / Л. І. Скібіцька. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 360 с.
- Допоміжна
15. Акіліна О. В. Економіка праці та соціально-трудова відносина [Текст] : навч. посіб. / О. В. Акіліна, Л. М. Ільч. — К. : Алерта, 2010. — 734 с.
16. Богоявленська Ю. В. Економіка і менеджмент праці [Текст] : навч. посіб. / Ю. В. Богоявленська, Є. І. Хомаківський. — К. : Кондор, 2005. — 332 с.
17. Гадзевич О. І. Оплата праці в умовах ринку: теорія, практика [Текст] : навч. посіб. / О. І. Гадзевич. — К. : Кондор, 2008. — 402 с.
18. Городня Т. А. Економіка праці [Текст] : навч.-метод. посіб. / Т. А. Городня. — Львів : ЛКА, 2007. — 132 с.
19. Гриньова В. М. Економіка праці та соціально-трудова відносина [Текст] : навч. посіб. / В. М. Гриньова, Г. Ю. Шульга. — К. : Знання, 2010. — 310 с.
20. Економіка праці та соціально-трудова відносина [Текст] : навч. посіб. / Є. П. Качан [та ін.]. — К. : Знання, 2008. — 408 с.
21. Керб Л. П. Основи охорони праці [Текст] : навч. посіб. / Л. П. Керб. — К. : КНЕУ, 2003. — 215 с.
22. Колот А. М. Мотивація персоналу [Текст] : підручник / А. М. Колот. — К. : КНЕУ, 2006. — 336 с.
23. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці [Текст]: підручник. — К. : КНЕУ, 2003. — 367 с.

Інформаційні Інтернет - ресурси

- Офіційний портал Верховної Ради України: <http://portal.rada.gov.ua>.
- Офіційний портал Президента України: <http://www.president.gov.ua>.
- Офіційний портал Кабінету Міністрів України: <http://www.kmu.gov.ua>.
- Офіційний Інтернет-сайт Міністерства соціальної політики України: <http://www.mlsp.gov.ua>.
- Офіційний Інтернет-сайт Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності: <http://www.fse.gov.ua>.
- Офіційний Інтернет-сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України: <http://www.social.org.ua>.
- Спільнота кадровиків і спеціалістів із управління персоналом: <http://hrliga.com>.
- Інтернет-портал для управлінців: <http://www.management.com.ua>.

Інтернет-сайт щомісячного спеціалізованого журналу «Кадровик України»:
<http://www.kadrovik.com.ua/>